

Instytut Psychologii UKSW

**WYTYCZNE DLA OSÓB PISZĄCYCH PRACE MAGISTERSKIE
W INSTYTUCIE PSYCHOLOGII UKSW**

Opracowanie:

prof. dr hab. Magdalena Żemojtel-Piotrowska

dr Jarosław Jastrzębski

dr Karolina Rymarczyk

dr Ewa Skimina

Niniejszy dokument stanowi wsparcie dla studentów w pisaniu, promotorów w weryfikacji oraz recenzentów w ocenie prac magisterskich. Na kolejnych stronach zostały zawarte standardy formalne i merytoryczne dotyczące prac magisterskich oraz kryteria oceniania.

Spis treści

Rozdział 1. Kwestie formalne	2
Rozdział 2. Wytyczne szczegółowe.....	6
2.1. Abstrakt	6
2.2. Wprowadzenie teoretyczne	8
2.3. Problematyka badań własnych.....	12
2.4. Metoda	15
2.5. Wyniki.....	19
2.6. Dyskusja.....	21
2.7. Ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań.....	23
2.8. Wnioski końcowe	25
Załączniki	26

Warszawa
2022

Rozdział 1. Kwestie formalne

Praca magisterska z psychologii powinna być napisana zgodnie z aktualnymi standardami edytorskimi APA. Obecnie jest to siódma edycja Standardów APA; polska adaptacja:

Skimina, E., Harasimczuk, J., Ciecuch, J. (2022). *Podstawowe standardy edytorskie naukowych tekstów psychologicznych w języku polskim na podstawie reguł APA 7*. Wydawnictwo Liberi Libri. <https://doi.org/10.47943/lib.9788363487560>

Polska adaptacja Standardów APA 7 jest dostępna do pobrania ze strony: <https://apa7.liberilibri.pl>.

Wyjątki od tych zasad w pracy magisterskiej mogą stanowić: wyjustowanie tekstu pracy; sformatowanie śródtytułów nad akapitami i ich ponumerowanie; interlinia 1,5; brak numeracji pierwszej strony (strony tytułowej); załączniki, które mogą być sformatowane dowolnie, jednak numeracja i sposób formatowania tabel w załącznikach powinny być zgodne ze Standardami APA.

1. Formatowanie tekstu:

- a. Jedna z czcionek bezszeryfowych: Calibri 11 pkt, Arial 11 pkt lub jedna z czcionek szeryfowych: Times New Roman 12 pkt, Georgia 11 pkt (por. Standardy APA 7 PL, str. 93).
- b. Interlinia 2,0 lub 1,5.
- c. Każdy rozdział główny rozpoczyna się od nowej strony (np. *Wprowadzenie teoretyczne, Metoda, Wyniki, Dyskusja*).
- d. Śródtytuły są zapisywane zgodnie z formatowaniem tekstu głównego, bez odstępów po akapicie.
- e. Ciągła numeracja śródtytułów.
- f. Tekst wyjustowany lub wyrównany do lewej (z wyjątkiem niektórych cytatów, tytułów i nagłówek, elementów tabeli i grafiki).
- g. Numeracja stron pracy znajduje się w prawym dolnym lub górnym rogu; numer pierwszej strony (tytułowej) jest ukryty.

2. Podział tekstu i śródtytuły:

Rozdział 1. Tytuł pierwszego rozdziału

1.1. Tytuł pierwszego podrozdziału pierwszego rozdziału

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

1.2. Tytuł drugiego podrozdziału pierwszego rozdziału

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Rozdział 2. Tytuł drugiego rozdziału (na nowej stronie)

2.1. Tytuł pierwszego podrozdziału drugiego rozdziału

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

2.2. Tytuł drugiego podrozdziału drugiego rozdziału

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

2.2.1. Tytuł pierwszego podrozdziału drugiego podrozdziału drugiego rozdziału

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

[...]

Bibliografia (rozpoczyna się na kolejnej stronie)

Załączniki (każdy załącznik rozpoczyna się od nowej strony)

3. Język i styl pracy:

- a. Tytuły rozdziałów nie zawierają kropek na końcu; tworzone są w formie równoważników zdań, w sposób precyzyjny, skrótowy i techniczny, z pominięciem zbędnych słów, np. **Wybrane teorie osobowości** (ale nie: **Przegląd wybranych teorii osobowości w psychologii**).
- b. Każdy akapit musi zawierać co najmniej trzy zdania.
- c. Liczebniki od jeden do dziewięć – należy zapisywać słownie, a wartości od 10 wzwyż – za pomocą cyfr.
- d. Należy unikać języka potocznego i żargonu.
- e. Zwroty obcojęzyczne należy zapisać kursywą bez wskazywania języka, z którego pochodzą, np. cecha (*trait*).
- f. Akronimy (skrótowce) – należy ograniczyć do minimum. Każdy skrótowiec musi być wyjaśniony przy pierwszym użyciu, np. *The Narcissistic Personality Inventory* (NPI); dobrostan subiektywny (DS), zgodnie ze Standardami APA 7 PL, str. 42.
- g. Tekst należy przygotować w pierwszej osobie liczby pojedynczej lub bezosobowo, np. „Postanowiłem/am zbadać osoby grające systematycznie w gry planszowe.” / „W pracy skupiono się na analizie zachowań osób grających w gry planszowe”. Przyjęty styl powinien być konsekwentnie stosowany w całej pracy; obecnie APA rekomenduje styl „osobisty”.

4. Przykładowy (rekomendowany) układ pracy:

A. Strona tytułowa

- zawiera kompletne informacje o: autorze pracy (imię, nazwisko, nr indeksu), uczelni (pełna nazwa uczelni, wydziału, instytutu), promotorze (wraz z prawidłowym zapisem tytułu/stopnia naukowego), tytule pracy (zgodny z zatwierdzonym przez Radę Dyscypliny Naukowej *Psychologia*), miejscowości (Warszawa) i roku pracy (wzór stanowi *Załącznik A*)

B. Streszczenie

- (osobna strona) – wraz ze słowami kluczowymi (5–7) w języku polskim i angielskim; treść streszczenia/abstraktu w obu wersjach powinna być tożsama

C. Spis treści

- (osobna strona) – przygotowany w MS Word, powinien zawierać kompletny wykaz części pracy (ze śródtytułami) i numery stron

D. Wprowadzenie teoretyczne

- część teoretyczna z wyraźnie uporządkowanymi podrozdziałami i czytelnym układem treści z wyróżnionymi nagłówkami, zwieńczona prezentacją problematyki badań własnych, pytań i hipotez badawczych wraz z uzasadnieniem (*Problematyka badań własnych* jako ostatni podrozdział *Wprowadzenia teoretycznego*)

E. Metoda (Część empiryczna)

– Dla prac korelacyjnych

Osoby badane

Narzędzia badawcze

Procedura badania i analizy statystyczne (jeśli plan analiz jest bardziej skomplikowany, może stanowić odrębny podrozdział *Metody*)

– Dla prac eksperymentalnych

Osoby badane

Procedura i schemat badania

Materiały i narzędzia badawcze

Analizy statystyczne (jeśli opis planu analiz nie jest wystarczająco długi, aby stanowić odrębny podrozdział, można go przedstawić w kolejnym rozdziale tuż przed prezentacją wyników analiz)

F. Wyniki

Statystyki opisowe (Analizy wstępne)

Weryfikacja hipotez (tytuły podrozdziałów mogą odpowiadać rodzajom analiz [wstępne, właściwe] i/lub odnosić się do treści hipotezy)

G. Dyskusja

- a. Przypomnienie celu badania, hipotez (pytań eksploracyjnych)
- b. Psychologiczna interpretacja i wyjaśnienie uzyskanych wyników poprzez odniesienie ich do sformułowanych hipotez, teorii, a także wyników badań innych badaczy
- c. **Ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań** (ta sekcja stanowi część *Dyskusji*; jeśli jest rozbudowana na więcej niż trzy akapity, to może stanowić odrębny podrozdział w rozdziale *Dyskusja*, opatrzony odpowiednim śródtytułem)
- d. **Wnioski końcowe** (ta sekcja stanowi odrębny podrozdział *Dyskusji*, opatrzony odpowiednim śródtytułem)

H. Bibliografia

- zgodna ze Standardami APA, uporządkowana alfabetycznie, kompletna i uwzględniająca wszystkie pozycje, do których Magistrant/Magistrantka odwołuje się w tekście głównym za pomocą odsyłaczy bibliograficznych (por. Standardy APA 7 PL, s. 19–32 oraz s. 79–87)

I. Załączniki

- mogą być sformatowane w inny sposób niż reszta tekstu, jeśli są kopiami zewnętrznych źródeł (np. arkusze testowe); o ile prawo autorskie nie stanowi inaczej – należy podać pełen wykaz metod wraz ze źródłem
- numeracja tabel i rysunków w sekcji *Załączniki* powinna zawierać literę alfabetu zgodną z oznaczeniem danego załącznika, np. tabela A1 (oznacza pierwszą tabelę z *Załącznika A*); tabela B2 (oznacza drugą tabelę z *Załącznika B*).

Powyższy plan pracy magisterskiej przedstawia układ rekomendowany dla pracy empirycznej, który może zostać poszerzony o dodatkowe sekcje czy rozdziały, jeśli poprawi to prezentację tekstu i wyników badań lub który może być zmodyfikowany w uzasadnionych przypadkach.

5. Baza danych

Baza danych stanowi nierozłączny element pracy magisterskiej, umożliwiający weryfikację i replikację przeprowadzonych analiz. Jeżeli w pracy wykorzystywane są dane pierwotne (tj. zgromadzone przez Magistranta/Magistrantkę na potrzeby pracy magisterskiej) do pracy powinna być załączona

oryginalna, odpowiednio opisana baza danych (plik powinien być wgrany razem z pracą do Archiwum Prac Dyplomowych UKSW; Magistranci i Magiistrantki powinni być również zachęceni do umieszczania swoich baz danych w otwartych repozytoriach np. osf.io). Szczegółowe wytyczne dotyczące przygotowania bazy danych zawarte są w *Załączniku B*. Jeżeli w pracy wykorzystywane są dane wtórne (np. pozyskane z dostępnych repozytoriów), w pracy powinna zostać umieszczona szczegółowa informacja na temat źródła danych i sposobu uzyskania do nich dostępu.

Rozdział 2. Wytyczne szczegółowe

2.1. Abstrakt

Wytyczne:

- Abstrakt pisany jest łącznie, bez akapitów. Zawiera syntetyczne informacje o celu badania, próbie (kto, ile osób), metodzie i narzędziach badawczych (schemat badania, kluczowe zmienne, metoda zbierania danych), kluczowych wynikach, najważniejszych wnioskach. Długość abstraktu: maksymalnie 250 słów.
- W abstrakcie NIE należy podawać cytowań i konkretnych wartości liczbowych przy wynikach. Opis próby powinien zawierać dokładną liczebność i wiek; wskazane jest podanie proporcji płci.
- Częścią abstraktu są słowa kluczowe, umieszczone pod abstraktem. Liczba słów kluczowych nie powinna być mniejsza niż trzy i większa niż siedem. Typowy zakres to 5–7 słów. Słowa kluczowe określają najbardziej istotne zmienne w badaniu, nie powinny zachodzić na siebie tematycznie.

Prawidłowo: narcyzm, sprawczość, wspólnotowość

Nieprawidłowo: narcyzm, narcyzm sprawczy, narcyzm wspólnotowy

Przykład:

Celem niniejszej pracy było zbadanie związków pomiędzy różnymi formami narcyzmu a uprzedzeniami wobec uchodźców. Przeanalizowano również, czy związki te są mediowane przez ogólne (tj. polityczny konserwatyzm) i szczegółowe (tj. poparcie protestów) poglądy polityczne. W badaniu wzięło udział 391 osób w wieku od 19 do 76 lat ($M = 48,2$; $SD = 14,2$). Wykazano, że konserwatyzm (ogólne poglądy polityczne) był mediatorem związków pomiędzy narcyzmem i uprzedzeniami, ale tylko w przypadku narcyzmu kolektywnego. Zarówno kolektywny narcyzm sprawczy, jak i kolektywny narcyzm wspólnotowy były powiązane z wyższym poziomem uprzedzeń wobec uchodźców poprzez polityczny konserwatyzm. Indywidualny narcyzm sprawczy był bezpośrednio powiązany z wyższym poziomem uprzedzeń, niezależnie od przekonań politycznych uczestników badania. Indywidualny narcyzm wspólnotowy okazał się niezwiązany z uprzedzeniami.

Słowa kluczowe: model sprawczo-wspólnotowy; narcyzm indywidualny; narcyzm kolektywny; poglądy polityczne; uprzedzenia

Sugerowane kryteria oceniania – abstrakt

Abstrakt			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
Abstrakt w sposób uporządkowany i zwięzły prezentuje kluczowe informacje dotyczące pracy, tzn.: cel badania, próbę (liczebność, wiek, proporcja płci), metodę i narzędzia badawcze (schemat badania, kluczowe zmienne, metoda zbierania danych), kluczowe wyniki i najważniejsze wnioski.			
Abstrakt w sposób prawidłowy i wystarczająco dokładny przedstawia kluczowe informacje dotyczące wyników badań własnych.			

W abstrakcie zostały zawarte konkluzje uzasadnione wynikami własnych badań.			
Abstrakt zawiera słowa kluczowe (3–7 słów) w języku polskim i angielskim.			
Abstrakt został przygotowany poprawnie od strony formalnej i językowej zarówno w języku polskim, jak i angielskim.			
Występuje zgodność treściowa między wersją polską a angielską abstraktu.			

2.2. Wprowadzenie teoretyczne

Ta część pracy powinna zaczynać się od ogólnego wprowadzenia w tematykę pracy, które może stanowić osobny podrozdział pt. *Wstęp*. Wstęp ten może zawierać uzasadnienie podjęcia tematu nawiązujące do doświadczeń osobistych, jednak przede wszystkim musi nawiązywać do przesłanek teoretycznych i/lub metodologicznych. Należy krótko uzasadnić, dlaczego wybrany temat jest istotny i co nowego wniesie własna praca do wiedzy psychologicznej. Część teoretyczna powinna dostarczyć informacji niezbędnych do zrozumienia problemu badawczego, hipotez i wyników własnego badania. Dlatego w pracy należy przedstawić wszystkie informacje, które są potrzebne do uzasadnienia hipotez.

Typowe przesłanki dla podjęcia tematu:

- Temat nie był badany do tej pory (nie może to być jedyne uzasadnienie dla wyboru tematu pracy).
- Temat badany w sposób niepoprawny lub niewystarczający (np. brak badań eksperymentalnych, badania na małych próbach, badania przy zastosowaniu przestarzałych metod badawczych) – własne badanie proponuje poprawę metody.
- Temat badany w oparciu o przestarzałe koncepcje/zbyt jednostronne ujęcie, np. opisanie nowej formy narcyzmu, nowy model osobowości, nowy podział zaburzeń klinicznych – własne badanie opiera się na nowszej teorii.
- Sprzeczne/niejednoznaczne wyniki istniejących badań.
- Chęć replikacji istniejącego badania na próbie polskiej – w takim wypadku należy dobrze uzasadnić, dlaczego próba polska miałaby wnieść coś nowego do wiedzy psychologicznej.
- Ważność społeczna tematu może być dodatkowym uzasadnieniem (np. pojawienie się nowego zjawiska społecznego, częstość jakichś zachowań, bieżąca sytuacja, np. wybuch wojny, pandemii, kryzys klimatyczny; potencjalne implikacje praktyczne podjętych badań).

Wytyczne:

- a. Część teoretyczna powinna być klarownie uporządkowana. Liczba podrozdziałów w tej części pracy powinna wynikać z liczby analizowanych zmiennych. Typowe wprowadzenie teoretyczne składa się z 3–4 podrozdziałów, gdzie ostatni z nich stanowi prezentację problematyki badań własnych.
- b. Struktura rozdziału powinna obejmować: zagadnienia definicyjne i modele teoretyczne, korelaty i wyznaczniki zjawiska, skutki zjawiska.
- c. Każdy podrozdział powinien wyjaśniać jedno zjawisko. Standardowo należy zacząć od opisu zmiennej objaśnianej/zależnej. Obowiązuje zasada od ogółu do szczegółu, od najstarszych koncepcji do najnowszych. Każdy termin powinien być wyjaśniony; należy konsekwentnie stosować w pracy raz zdefiniowany termin w raz ustalonym zapisie (np. jeżeli praca dotyczy autorytaryzmu to należy stosować tę nazwę, zamiast wymiennie: autorytaryzm, osobowość autorytarna, RWA).
- d. Podrozdziały powinny wiązać się ze sobą. W podrozdziałach teoretycznych należy przedstawić teorię w sposób zrozumiały i jak najprostszy, własnym językiem (choć nadal naukowym). Należy unikać stosowania zbyt wielu terminów (każdy termin trzeba zdefiniować). Należy wyjaśnić każdy termin, który dotyczy zmiennych badanych w pracy. Oznacza to, że nie wolno w pracy mierzyć czegoś, co nie zostało zdefiniowane w pracy we wstępie teoretycznym.
- e. Opisowi teorii powinien towarzyszyć przegląd badań potwierdzających tę teorię. Opis badań powinien być krótki, zawierać informację o: autorze badania, metodzie badawczej (także – zastosowanym kwestionariuszu lub procedurze), wielkości próby, cechach próby (np. studenci, próba kliniczna), kraju, w którym zrealizowano badanie, głównych wynikach. Opisując wyniki badania, należy pokazać, jaki związek mają te wyniki/badania z tematem pracy magisterskiej. Opis badania powinien kończyć się konkluzją – o czym świadczą jego wyniki, czy badanie jest wiarygodne, jakie są jego główne słabości i główne zalety. Opis powinien zmieścić się w kilku zdaniach. W opisie nie należy podawać wartości liczbowych (statystyk). Zgodnie ze

Standardami APA: należy skoncentrować się na badaniu, nie na badaczu (autorze badania). Należy pisać tylko o tych badaniach, które są ważne dla przedstawionych w pracy teorii i przeprowadzonym badaniu. Należy skoncentrować się na tych aspektach, które są istotne dla własnej pracy, np. jeżeli zaletą pracy jest bardzo duża, niestudencka próba badawcza, to należy pokazać, jak wyglądały próby w innych badaniach.

Przykład:

Przeprowadzono także badanie, w którym chciano sprawdzić, czy stosowanie strategii podziwu vs rywalizacji odzwierciedla się w tym, jak ludzie postrzegają siebie, jak ludzie są postrzegani przez innych i jak ludzie postrzegają innych podczas rzeczywistych interakcji społecznych. Jeśli chodzi o postrzeganie siebie, to wykazano, że postrzeganie swojej asertywności, towarzyskości, atrakcyjności, kompetencji oraz bycia lubianym było unikatowe dla stosowania strategii podziwu, podczas gdy postrzeganie siebie jako agresora było unikatowe dla stosowania strategii rywalizacji (Carlson i in., 2011). To dowodzi, że osoby charakteryzujące się wysokim poziomem cech narcystycznych posiadają pewne wyobrażenie o tych cechach.

Sugerowane kryteria oceniania – część teoretyczna

Część teoretyczna			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
Struktura części teoretycznej			
Struktura części teoretycznej jest uporządkowana, podporządkowana strukturze problemu badawczego.			
Kolejność prezentowanych treści jest logiczna, prowadzi w jasny sposób do sformułowania własnego problemu badawczego i dostarcza przekonującego uzasadnienia dla hipotez.			
Treści zaprezentowane w całej pracy i w obrębie poszczególnych sekcji są zintegrowane.			
Poszczególne zmienne są kolejno wprowadzane i systematycznie definiowane.			
Problem badawczy			
Problem badawczy został jasno określony w początkowych akapitach pracy, np. we <i>Wstępie</i> .			
Problem badawczy został odpowiednio uzasadniony teoretycznie i/lub wynikami dotychczasowych badań (wskazuje na zdolności myślenia naukowego).			
Relacja zmiennej objaśnianej (zależnej) z objaśniającą (niezależną) została przedstawiona w klarowny sposób.			
Przegląd literatury			
Treści zaprezentowane w części teoretycznej omawiają teorie, koncepcje i/lub modele, na których opiera się problem, a także uzasadnienie dla proponowanego rozwiązania problemu.			
Część teoretyczna zawiera definicje wszystkich kluczowych pojęć oraz teorie, koncepcje i/lub modele związane ze zmiennymi, które stanowią przedmiot zainteresowania pracy.			

Część teoretyczna uwzględnia kluczowe teorie klasyczne (podstawowa znajomość tematu) oraz współczesne (związane z własnym badaniem).			
Teorie są uporządkowane chronologicznie, ukazując postęp w dziedzinie oraz (o ile ma to miejsce) możliwe rozbieżności i alternatywne wyjaśnienia.			
Wyniki prac innych autorów nie są tylko streszczane, ale dodatkowo pojawia się dyskusja oraz wskazanie elementów dyskusyjnych czy rozbieżności (myślenie krytyczne).			
Kluczowe wyniki przeglądu literatury zostały przedstawione w sposób uporządkowany, bez powtórzeń i krytycznie.			
W części teoretycznej zawarte są odwołania do aktualnej literatury.			
W pracy nie występują cytowania pośrednie lub pojawiają się rzadko, wyłącznie w uzasadnionych sytuacjach (braku dostępu do oryginalnego źródła, np. Allport [1963, za: Nowak, 2000] zaproponował...).			
Praca opiera się przede wszystkim na źródłach pochodzących z wiodących dla obszaru czasopism.			

Charakterystyka ocen – część teoretyczna

Ocena bardzo dobra: praca w sposób klarowny i uporządkowany przedstawia główny problem badawczy i wskazuje na kluczowe zmienne. Magistrant/Magistrantka bardzo dobrze łączy teorię z przeglądem istniejących badań; przegląd badań jest bogaty i aktualny, wykorzystuje najnowsze publikacje z czasopism naukowych wiodących dla dziedziny. Terminy są systematycznie wprowadzane i wyjaśniane. Przegląd teorii i badań wskazuje na umiejętność krytycznego myślenia – jest opisany w sposób syntetyczny i rzetelny. Magistrant/Magistrantka wykorzystuje wyniki istniejących prac do uzasadnienia wyводу, który kończy się sformułowaniem jasnej konkluzji. Magistrant/Magistrantka sprawnie posługuje się terminologią naukową, logicznie wiąże poszczególne elementy wprowadzenia i systematycznie podsumowuje kluczowe informacje, nawiązując do głównego tematu badań własnych. Całość jest napisana bardzo dobrym stylem, który jest konsekwentnie stosowany w całej pracy.

Ocena dobra: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są zasadniczo spełnione, z niewielkimi odstępstwami. Problem badawczy jest sformułowany zbyt późno lub w sposób ogólnikowy. Wnioskowanie może zawierać pewne drobne luki w przeglądzie teorii lub prac, jednak kluczowe teorie i prace są zaprezentowane. Wnioskowanie jest zasadniczo uporządkowane i logiczne, jednak może być miejscami powierzchowne. Pojawiają się pojęcia niewyjaśnione, jednak dotyczą one zmiennych pobocznych dla tematu pracy. Krytyczne myślenie jest zaprezentowane, jednak nie jest ono systematyczne. W pracy mogą występować elementy oparte na wnioskowaniu zdroworozsądkowym, jednak zdecydowana większość też jest oparta na teoriach psychologicznych. Praca nie zawiera błędów logicznych lub błędnych informacji.

Ocena dostateczna: Kryteria na ocenę bardzo dobrą są spełnione w podstawowym zakresie, jednak praca nadal prezentuje informacje pomocne w zrozumieniu problemu badawczego. Sformułowanie problemu badawczego pojawia się dopiero na końcu rozdziału; jest ono ogólnikowe. Przegląd teorii i wyników jest oparty głównie na podstawowej literaturze, mogą występować pewne braki w cytowaniu prac ważnych dla problemu, jednak wciąż przegląd ten wskazuje na wystarczającą

orientację w temacie. Występują poważne zakłócenia logiki wywodu, część treści jest zbyt powierzchowna, skrótowa i nie w pełni usystematyzowana, jednak wciąż dostarcza uzasadnienia dla podjęcia własnego problemu badawczego i sformułowania hipotez. Praca nie zawiera błędów rzeczowych, odnosi się do wiedzy psychologicznej, popartej cytowaniami. Praca zawiera jedynie minimalne przejawy krytycznego myślenia. Jakość wprowadzenia wskazuje na podstawowe rozumienie procesu badawczego.

Ocena niedostateczna: Brak określenia problemu badawczego. Układ rozdziałów nie odpowiada zakresowi tematycznemu pracy (brakuje omówienia kluczowych zmiennych). Treść zarówno na poziomie rozdziałów, jak i wewnątrz nich jest chaotyczna, zawiera liczne powtórzenia. Literatura oparta wyłącznie na źródłach polskojęzycznych i/lub wtórnych (cytowanych pośrednio). Rażąco nieprawidłowości w stylu pracy (np. język potoczny), obecność błędów gramatycznych i liczne błędy interpunkcyjne. Brak krytycznego myślenia – cudze prace są streszczane, a nie omawiane, często z zachowaniem stylu oryginału. Wstęp teoretyczny nie zawiera informacji uzasadniających hipotezy. Magiśtrant/Magiśtrantka nie stosuje Standardów APA i/lub praca jest oparta na znikomej liczbie źródeł, bez systematycznego odwoływania się do wiedzy psychologicznej.

2.3. Problematyka badań własnych

Wytyczne:

- a. Problematyka badań własnych jest integralną częścią *Wprowadzenia teoretycznego*.
- b. Jest to osobny podrozdział, który powinien zawierać: określenie tematu pracy i głównych problemów badawczych, sformułowane hipotezy wraz z ich uzasadnieniem, inne istotne informacje konieczne dla zrozumienia celu pracy, np. uzasadnienie wyboru próby badawczej, uzasadnienie wyboru metody badawczej.
- c. Jeżeli praca zawiera elementy eksploracyjne – powinno to zostać jasno określone (np. należy wymienić, jakie zmienne będą analizowane dodatkowo i w jakim celu, np. różnice międzypłciowe, poziom wykształcenia, staż związku). Ta część pracy powinna być napisana zwięźle, w sposób techniczny.
- d. Zawiera ona bardzo krótkie podsumowanie teorii mające uzasadnić problemy i hipotezy oraz przyjętą metodę badawczą. Preferowane są hipotezy kierunkowe.
- e. Hipotezy muszą być możliwe do przetestowania i wynikać z teorii opisanej wcześniej.
- f. Wskazane jest już w tym miejscu wyjaśnienie własnej strategii badawczej (co badacz ma zamiar zrobić, by odpowiedzieć na pytania badawcze i zweryfikować hipotezy). Preferowane są hipotezy wyprowadzone z teorii, zamiast hipotez opartych wyłącznie na wynikach poprzednich badań. Hipotezy oparte wyłącznie na wiedzy potocznej są niedopuszczalne.
- g. Hipotezy powinny dotyczyć zmiennych kluczowych – liczba hipotez powinna wynikać ze specyfiki planu badawczego i określać związki kluczowych zmiennych w pracy. Nie należy formułować hipotez dotyczących zmiennych pobocznych, które nie są istotne dla pracy i dotyczą zjawisk wielokrotnie badanych (np. badając związek narcyzmu z uprzedzeniami i autorytaryzmem, nie należy formułować hipotezy o związku uprzedzeń z autorytaryzmem). Takie zależności można opisać w uzasadnieniu dla hipotez ważnych dla pracy.
- h. Należy unikać hipotez odnoszących się równocześnie do kilku różnych zależności, np. oczekiwanych różnic międzygrupowych w kilku aspektach ogólnego wymiaru – taką hipotezę lepiej rozbić na podpunkty, co ułatwi dokonanie oceny, czy oczekiwania zostały potwierdzone.
- i. Formułując hipotezy, nie należy posługiwać się sformułowaniem „założono”, ponieważ hipotezy mają przedstawiać przewidywania lub oczekiwania, nie zaś założenia.
- j. Każda hipoteza powinna być krótko uzasadniona (chociażby przez odwołanie się do wcześniejszego przeglądu badań lub modelu teoretycznego, które były przedstawione we *Wprowadzeniu teoretycznym*).
- k. Liczba potwierdzonych hipotez w pracy nie przekłada się na ocenę. Kluczowe są: prawidłowe postawienie hipotez, poprawny sposób ich weryfikacji oraz trafna interpretacja wyników badań, a nie to, czy wyniki są istotne statystycznie.

Przykłady hipotez:

H: Im wyższy poziom indywidualnego narcyzmu sprawczego, tym wyższy poziom uprzedzeń wobec uchodźców.

(krótkie uzasadnienie hipotezy)

H: Osoby, które wcielają się w role pomocnicze (*support, healer*) w grach fabularnych (RPG) wykazują istotnie wyższy poziom strategii wspólnotowych niż osoby niewcielające się w te role.

(krótkie uzasadnienie hipotezy)

Sugerowane kryteria oceniania – problematyka badań własnych

Problematyka badań własnych			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
W pracy został jasno określony związek problemów i hipotez badawczych z wybraną teorią, koncepcją i/lub modelem.			
Praca zawiera uzasadnienie podjęcia problemu badawczego. Uzasadnienie to odnosi się do istniejącej luki w wiedzy, opiera się na teorii i/lub wynikach wcześniejszych badań.			
Charakterystyka problemu uwzględnia: (a) kontekst badania, np. kulturowy; (b) strategię badawczą (planowane badania korelacyjne lub eksperymentalne); (c) uzasadnienie zastosowanych metod, np. metody samoopisowe; (d) sposób pomiaru (badania korelacyjne) lub sposób manipulowania zmienną niezależną (badania eksperymentalne).			
Hipotezy badawcze			
Hipotezy zostały uzasadnione w oparciu o przewidywania teoretyczne i/lub wyniki wcześniejszych prac.			
Hipotezy zostały sformułowane w prosty i klarowny sposób (bez uwzględniania zbyt wielu zmiennych w jednej hipotezie). Mają formę zdań oznajmujących w czasie teraźniejszym.			
Hipotezy odnoszą się bezpośrednio do przedstawionego problemu badawczego.			
Liczba hipotez wynika ze specyfiki planu badawczego. Ewentualny brak hipotez został przekonująco uzasadniony (nie ma podstaw teoretycznych lub empirycznych dla sformułowania hipotezy). Preferowane są hipotezy kierunkowe, wskazujące kierunek zależności lub kierunek różnic.			
W pracy zostały jasno oddzielone przewidywania (oparte na teorii/wcześniejszych wynikach) od oczekiwań (opartych na dedukcji czy tzw. zdrowym rozsądku) oraz wskazane elementy eksploracyjne (jeśli dotyczy).			

Charakterystyka ocen – problematyka badań własnych

Ocena bardzo dobra: Problemy badawcze wynikają w sposób klarowny z przeglądu literatury i są jasno uzasadnione (np. wynikają z luki w dotychczasowym stanie wiedzy lub dotyczą niespójnych wyników uzyskiwanych przez innych badaczy). Problemy badawcze i hipotezy są sformułowane prawidłowo, część predykcyjna i część eksploracyjna są jasno oddzielone od siebie. Magistrant/Magistrantka potrafi odróżnić przewidywania oparte na teorii/wcześniejszych wynikach od założeń zdroworozsądkowych i oczekiwań. Hipotezy są ściśle dopasowane do metody przyjętej w pracy – są sformułowane w taki

sposób, że możliwe jest ich sprawdzenie dzięki zrealizowanemu badaniu. Opis strategii badawczej jest przedstawiony w klarowny sposób, w nawiązaniu do problemów i hipotez badawczych.

Ocena dobra: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są zasadniczo spełnione, z niewielkimi odstępstwami od reguł.

Ocena dostateczna: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są spełnione w podstawowym zakresie.

Ocena niedostateczna: Brak sformułowanych problemów i hipotez. Nieuzasadnione formułowanie hipotez wyłącznie w sposób niekierunkowy (ograniczone do przewidywania istnienia związku między zmiennymi lub istnienia różnic między grupami). Brak uzasadnienia dla hipotez i/lub wyłącznie hipotezy oparte na wiedzy potocznej. Hipotezy sprzeczne z wynikami dotychczasowych badań, zwłaszcza tych przedstawionych w części teoretycznej. Brak wyjaśnienia metody badawczej. Brak uzasadnienia podjęcia tematu i wskazania na użyteczność badań własnych.

2.4. Metoda

Ta część powinna zawierać wszystkie istotne informacje uporządkowane zgodnie ze schematem pracy. Opis tej części powinien umożliwić replikację badania przez innych badaczy oraz ocenę jakości metody i rzetelności realizacji badania.

Wytyczne:

- a. **Osoby badane:** informacja o wielkości próby, kryteriach włączenia/wyłączenia, liczbie osób biorących udział w badaniu i zakwalifikowanych do ostatecznych analiz. Dane demograficzne dotyczą próby ostatecznej. Należy podać dane demograficzne kluczowe dla tematu pracy, w tym: wiek (zakres, średnią, odchylenie standardowe) oraz liczebność obu płci (z uwzględnieniem braków odpowiedzi lub innych kategorii). Inne dane – opcjonalnie. W tym miejscu można też podać planowaną liczbę osób badanych wyliczonych przy pomocy analizy mocy, uzasadniając w ten sposób wielkość próby w badaniu. Należy zaraportować wszystkie manipulacje, przekształcenia, usunięcia przypadków z analiz (np. przypadki odstające) – w oparciu o kryteria statystyczne, ze wskazaniem źródła.
- b. **Procedura:** Metoda zbierania danych i rekrutacji do badania, okres zbierania danych, inne kluczowe informacje, np. o randomizacji, czasie trwania badania, itd. W tym miejscu należy odnieść się do standardów etycznych (anonimowość, możliwość wycofania się z badania bez podania przyczyny, wynagrodzenie, instrukcje maskujące cel badania). Jeżeli praca uzyskała zgodę komisji etycznej (co jest rekomendowane) – należy podać numer zgody.
- a. **Schemat badania:** W przypadku badań eksperymentalnych należy opisać plan badawczy, liczbę grup, sposób przypisywania do grup. Procedura musi być opisana w sposób zwięzły, ale umożliwiający replikację. W tym miejscu należy opisać, jak przebiegało badanie, według jakich etapów, jakie były zadania osób biorących udział w badaniu. Dosłowne instrukcje i materiały, jakie otrzymywali badani należy umieścić w załączniku, materiały należy opisać w kolejnym podrozdziale *Metody (Materiały i narzędzia badawcze lub Narzędzia badawcze)*.
- c. **Narzędzia badawcze:** Istniejące metody badawcze (kwestionariusze/testy) należy opisać według schematu: pełna nazwa, autorzy, autorzy polskiej adaptacji (jeśli dotyczy), co mierzy metoda, liczba pozycji z przykładowymi pytaniami, format odpowiedzi, informacje o trafności i rzetelności. Należy przedstawić sposób obliczania wyników (średnia, suma). Rzetelność w badaniu własnym należy podać w statystykach opisowych w *Wynikach* (razem ze średnią i odchyleniem standardowym).
- d. Metody należy opisać w sposób uporządkowany: można uporządkować je według zmiennych, np. jeżeli zostało użytych kilka testów mierzących uzdolnienia muzyczne, można je opisać w jednym bloku jako miary zdolności muzycznych.
- e. Metody istniejące w literaturze należy wymienić w pierwszej kolejności, metody własne – na końcu. Metody własne muszą zostać umieszczone w wersji dosłownej (tak jak otrzymywali je badani) w załączniku – w pracy należy odesłać do załącznika i opisać w sposób syntetyczny. O ile prawa autorskie na to pozwalają, preferowane jest umieszczenie w załączniku całości zestawu, jaki otrzymywali badani, łącznie z instrukcjami, zaproszeniem do badania i informacją udzielaną po badaniu. Wskazane jest podanie informacji o tym, jakie zmienne demograficzne były badane, przy pomocy jakich pytań i na jakiej skali odpowiedzi. Zwykle zmienne demograficzne opisuje się na końcu. W przypadku standardowych pytań o wiek i płeć – ten element można pominąć.
- f. Plan analiz statystycznych: może stanowić odrębny podrozdział (szczególnie w przypadku bardziej złożonych procedur analitycznych) lub zostać wpleciony w podrozdział *Procedura* albo rozdział *Wyniki* (jeśli procedura analityczna nie była skomplikowana). W tej części należy wskazać, jakie testy statystyczne przeprowadzono (wraz z uzasadnieniem), jakie oprogramowanie statystyczne zostało wykorzystane (w przypadku skorzystania z R należy podać również nazwy paczek), jaki przyjęto poziom istotności oraz jakie zastosowano miary siły efektu. W przypadku wykonywania analiz mediacji/moderacji lub używania kalkulatorów statystycznych – należy podać źródło.

Przykład:**Osoby badane i procedura**

Badanie przeprowadzono w ramach projektu badawczego na temat postaw i zachowań w czasie pandemii choroby COVID-19 (Żemojtel-Piotrowska i in., 2020), który został pozytywnie zaopiniowany przez Zespół ds. Etyki Badań Naukowych Instytutu Psychologii UKSW (KEiB 32/2020). Uczestników rekrutowano za pośrednictwem Ogólnopolskiego Panelu Badawczego Ariadna (zob. Cypryńska i Nezlek, 2020). Badanie zostało podzielone na dwie części (fala₁ N = 461, fala₂ N = 391), by zapobiec zmęczeniu osób badanych i uniknąć błędu wspólnej metody (*common method bias*; Podsakoff i in., 2012). Pomiarów dokonywano w odstępie tygodnia. Dane w ramach pierwszej części badania zbierano pomiędzy 14 a 21 grudnia 2020 roku, a w ramach drugiej – pomiędzy 21 a 27 grudnia 2020 roku. Wszyscy uczestnicy zostali poinformowani o tym, że badanie ma charakter anonimowy i dobrowolny oraz wyrazili zgodę na wzięcie udziału w badaniu. W analizach uwzględniono informacje pochodzące wyłącznie od tych respondentów, którzy uczestniczyli w obydwu częściach badania.

Badana próba składała się ostatecznie z 391 osób, w tym 208 kobiet (53,2% wszystkich badanych) i 183 mężczyzn (46,8% wszystkich badanych), w wieku od 19 do 76 lat ($M = 48,2$; $SD = 14,2$). Analiza mocy przeprowadzona w programie G*Power (G*Power 3.1.9.4; Faul i in., 2007) wykazała, że taka wielkość próby jest wystarczająca do wykrycia efektów korelacji na poziomie 0,12 i wyższych. Wykształcenie podstawowe/gimnazjalne zadeklarowało 2,3% respondentów (9 osób), zasadnicze 9% (35 osób), średnie 35,8% (140 osób), pomaturalne/policealne 11,5% (45 osób), licencjackie 5,4% (21 osób), a ukończone studia wyższe 36,1% (141 osób). Wieś, jako swoje miejsce zamieszkania, wskazało 25,3% badanych (99 osób), miasto do 20 tys. mieszkańców 11,8% (46 osób), miasto od 20 do 99 tys. mieszkańców 21,2% (83 osoby), miasto od 100 do 500 tys. mieszkańców 23,3% (91 osób), a miasto powyżej 500 tys. mieszkańców 18,4% (72 osoby).

Przykład:**Narzędzia badawcze**

Indywidualny narcyzm sprawczy (fala 2) zmierzono za pomocą podskali *Narcyzmu ze Skali Parszywej Dwunastki* Jonasona i Webstera (2010), w polskiej adaptacji Czarnej i in. (2016). Niniejsza podskala składa się z czterech pozycji testowych (np. „Dążę do zyskania prestiżu lub pozycji”). Badani zostali poproszeni o wskazanie na 5-stopniowej skali (1 = *bardzo dla mnie nietypowe*, 5 = *bardzo dla mnie typowe*), w jakim stopniu opisuje ich każde ze stwierdzeń. Odpowiedzi ankietowanych zostały uśrednione w celu utworzenia wskaźnika narcyzmu indywidualnego sprawczego.

Sugerowane kryteria oceniania – metoda

Metoda			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
Aspekty formalne			
Opis grupy badanej zawiera informację o wprowadzonych modyfikacjach, np. wykluczeniu wybranych obserwacji z analiz.			
Informacje zostały przedstawione w sposób czytelny, uporządkowany i kompletny, zgodnie z wytycznymi dla prac empirycznych.			
Opis metody jest zgodny ze Standardami APA.			
Opis metody jest zwięzły, zawierający tylko wymienione poniżej informacje.			
Pełna informacja dotycząca metody umieszczona jest w postaci załączników do pracy.			

Aspekty merytoryczne			
Opis metody zawiera wszystkie istotne informacje jej dotyczące, zgodnie ze standardami dla badań korelacyjnych i eksperymentalnych. Informacje szczegółowe umieszczono w załączniku.			
Opis narzędzi i metod badawczych zawiera wszystkie kluczowe informacje pozwalające ocenić jakość i zasadność doboru narzędzia lub doboru manipulacji, zgodnie z rodzajem narzędzia i specyfiką badania. Opis zawiera informacje o metodach badania trafności, rzetelności. Dotyczy to także metod utworzonych na potrzeby badania.			
Opis próby dostarcza informacji o kryteriach doboru do próby, metodzie i czasie rekrutacji, liczebności próby pierwotnej (osób, które odpowiedziały na zaproszenie) i ostatecznej (osób, na których wykonano ostateczne obliczenia).			
Praca zawiera uzasadnienie dla liczebności próby badawczej. Rekomendowane jest podanie obliczeń mocy badania.			
Opis procedury badawczej zawiera wszystkie informacje niezbędne do oceny jakości metody badawczej, m.in. stosowanie randomizacji, zastosowane metody kontroli jakości zebranych danych, prawidłowość schematu badania (opisane są wszystkie badane grupy, podane wszystkie rodzaje manipulacji).			
W pracy znajduje się informacja o uzyskaniu zgody komisji etycznej potwierdzającej zgodność realizacji badania ze standardami etycznymi i dobrymi praktykami w psychologii.			

Charakterystyka ocen – metoda

Ocena bardzo dobra: Metoda badawcza jest opisana w sposób prawidłowo usystematyzowany (organizacja zgodna ze schematem) i zawiera wszystkie informacje niezbędne do oceny jakości badania oraz do przeprowadzenia replikacji. Wielkość próby jest wyjaśniona. Kluczowe dane są dostępne w tekście głównym lub w formie załączników. Opis badania zawiera odniesienia do standardów etycznych i dobrych praktyk w psychologii. Metoda badawcza jest ściśle powiązana z problemami i hipotezami badawczymi opisanymi w teorii, jest w pełni poprawna, w tym – schemat badawczy jest kompletny i właściwy dla typu badań (obecność grupy kontrolnej, rotacja kolejności metod, obecność metod sprawdzających jakość odpowiedzi, kontrola skuteczności manipulacji eksperymentalnej). Magistrant/Magistrantka stosuje najnowsze metody badawcze o sprawdzonej rzetelności i trafności, wykazując się wysoką świadomością metodologiczną oraz rzetelnością w realizacji badania.

Ocena dobra: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są zasadniczo spełnione. Opis metody zawiera drobne braki, organizacja treści nie jest w pełni optymalna. Występują drobne odchylenia od Standardów APA. Jakość metody budzi drobne wątpliwości, jednak są one akceptowalne i nie obniżają znacząco jakości badania i możliwości wyciągnięcia na jego podstawie prawidłowych wniosków na temat postawionych hipotez i/lub sformułowanych problemów badawczych.

Ocena dostateczna: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są spełnione w podstawowym stopniu. Opis nie zawiera poważnych braków (jak np. braku którejś z wymaganych części i/lub informacji koniecznych dla zrozumienia procedury badania i oceny jego jakości), jednak informacje są niekompletne i zaprezentowane w sposób niejasny i/lub chaotyczny. Metoda nie zawiera poważnych błędów metodologicznych uniemożliwiających wyciągnięcie poprawnych wniosków na temat hipotez i/lub udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze, jednak dokonanie oceny jakości metody jest utrudnione.

Ocena niedostateczna: Opis procedury i metody zawiera poważne braki (np. brak podstawowych informacji o liczebności próby badawczej), brak informacji o metodach własnych, poważne błędy metodologiczne (np. nieuzasadniona manipulacja, brak grupy kontrolnej, brak pomiaru jednej z kluczowych zmiennych). Zbyt mała wielkość próby może być podstawą do oceny negatywnej tylko w przypadku „zawinionym” przez Magistranta/Magistrantkę, jednak zwykle nie powinno to być przedmiotem oceny.

2.5. Wyniki

Wytyczne:

- b. Wyniki powinny być opisane/przedstawione zgodnie ze Standardami APA, w szczególności symbole statystyczne i matematyczne powinny być pisane kursywą (kursywą nie należy zapisywać liter greckiego alfabetu), wyniki testów powinny być raportowane zwykle do drugiego miejsca po przecinku (z wyjątkiem poziomu istotności).
- c. Ta część może zawierać opis planu analiz.
- d. Zarówno opis wyników w tekście, jak i w tabelach powinien być zgodny ze Standardami APA. Rysunki i tabele powinny zawierać kluczowe informacje, w tym poziom istotności (lub oznaczenie za pomocą * wyjaśnione w adnotacji pod tabelą) i wielkości efektów.
- e. Wskazane jest podawanie przedziałów ufności (zwłaszcza przy mediacjach i porównaniach międzygrupowych).
- f. Wyniki można podać albo w tekście, albo w tabeli/na rysunku, bez ich powielania. Tabele i rysunki powinny uzupełniać informacje z tekstu. Sam tekst powinien być jak najbardziej zwięzły. Należy unikać w nim podawania dokładnych wartości z tabel, w zamian za to należy opisać siłę i kierunek związku. Nie należy komentować siły efektów nieistotnych.
- g. Opis wyników powinien być usystematyzowany, zawierać statystyki opisowe, tabelę korelacji, analizy właściwe i ewentualnie: analizy dodatkowe (jeżeli jest to uzasadnione). W tabeli ze statystykami opisowymi należy podać rzetelności, średnią, odchylenie standardowe, można w niej umieścić dane dotyczące kurtozy i skośności (zwłaszcza, gdy normalność rozkładów jest wnioskowana na podstawie tych statystyk). W tym miejscu należy skomentować np. niski poziom rzetelności miar.
- h. Opis testowania założeń powinien być skrótowy, a pełne wyniki (np. rozkład wyników, wyniki testów normalności rozkładu, itp.) można zaraportować w załączniku.
- i. Tabela korelacji powinna zawierać wszystkie zmienne ilościowe. W tym miejscu należy omówić tylko wyniki istotne dla pracy, czyli: sprawdzić, czy zastosowane miary nie korelują zbyt silnie (korelacja pow. 0,80–0,85 zwykle nie uprawnia do odrębnych analiz) oraz czy korelacje są zgodne z hipotezami. Nie należy opisywać wszystkich wyników.
- j. Wyniki należy opisać w sposób zwięzły, odnosząc do hipotez (na ile są zgodne lub niezgodne). W tej części nie interpretuje się psychologicznego znaczenia wyników oraz nie odnosi do teorii.
- k. Analizy statystyczne powinny być dostosowane do typu danych oraz postawionych hipotez.

Sugerowane kryteria oceniania – wyniki

Wyniki			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
Wyniki zostały przedstawione w uporządkowany i czytelny sposób, zgodnie z kolejnością hipotez lub stopniem zaawansowania analiz.			
Opis wyników jest zwięzły i klarowny dla czytelnika.			
Praca zawiera informacje o statystykach opisowych, macierz korelacji wszystkich zmiennych (jeśli dotyczy).			
Wyniki przeprowadzonych analiz zostały przedstawione zgodnie ze Standardami APA (m.in. odpowiednie formatowanie tabel i rysunków, zastosowane skróty, kursywa, sposób zapisu statystyk).			
Analizy zostały dostosowane do metody badawczej i postawionych hipotez.			
Analizy zostały przeprowadzone w prawidłowy, dokładny i rzetelny sposób; zweryfikowane zostały			

założenia umożliwiające zastosowanie określonych testów czy analiz.			
(jeśli dotyczy) Analiza mediacji została przeprowadzona w prawidłowy sposób (nie jest mylona z moderacją; jeśli jest stosowana w badaniach poprzecznych – model jest dobrze uzasadniony teoretycznie).			
W opisie wyników została zawarta informacja o weryfikacji hipotez (czy zostały potwierdzone).			
Tabele i rysunki w czytelny i klarowny sposób prezentują wyniki i/lub dostarczają uzupełniających informacji.			
Wyniki przedstawione w tabelach nie są powtarzane w tekście głównym.			

Charakterystyka ocen – wyniki

Ocena bardzo dobra: Magistrant/Magistrantka przedstawia wyniki w sposób uporządkowany, zwięzły i kompletny. Stosuje prawidłowo Standardy APA, zarówno w tekście jak i w tabelach (w tym – formatowanie jest zgodne ze Standardami APA). Analizy są prawidłowe, zaraportowane z podaniem siły efektów, z odniesieniem do hipotez. Założenia dla każdego typu analiz są przetestowane i zwięźle zaraportowane. Wyniki są ściśle powiązane z hipotezami i prawidłowo zinterpretowane.

Ocena dobra: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są zasadniczo spełnione, z niewielkimi odstępstwami od kryteriów. Opis wyników zawiera drobne braki, organizacja treści nie jest w pełni optymalna. Wyniki są zaprezentowane zgodnie ze Standardami APA, z możliwymi drobnymi odstępstwami.

Ocena dostateczna: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są spełnione w podstawowym stopniu. Opis może zawierać pewne braki, jak np. brak statystyk opisowych lub macierzy korelacji, jednak braki te nie umożliwiają oceny prawidłowości analiz i prawidłowości wnioskowania statystycznego. Standardy APA są stosowane niekonsekwentnie. Interpretacja wyników jest prawidłowa, umożliwiającą wyciągnięcie prawidłowych wniosków na podstawie analiz.

Ocena niedostateczna: Analizy błędne lub błędnie zinterpretowane, brak przetestowania założeń. Analizy statystyczne niedopasowane do hipotez. Brak wykazania związku analiz z problemem badawczym – zaraportowane informacje nie są uporządkowane i wyselekcjonowane. Znaczne odstępstwa od Standardów APA.

2.6. Dyskusja

Wytyczne:

- a. Dyskusja powinna być dopasowana do problematyki badań własnych i uporządkowana zgodnie z kolejnością problemów badawczych i hipotez. Na początku należy przypomnieć cel pracy, problemy i hipotezy badawcze.
- b. Hipotezy i wyniki badań własnych powinno się omówić wg schematu: co wyszło, czy jest zgodne, czy nie jest zgodne z hipotezą; czy wyniki badania własnego są zgodne z wynikami wcześniejszych badań i/lub teorią; jak można wytłumaczyć wynik – zarówno zgodny, jak i niezgodny z hipotezą (zwłaszcza – jakie alternatywne wyjaśnienia można wskazać – inne niż sformułowana hipoteza); o czym dany wynik świadczy (np. czy potwierdza teorię, czy nie potwierdza).
- c. Dyskusja powinna odnosić się do teorii/literatury naukowej, a nie jedynie streszczać wyniki.
- d. Wyniki powinny być interpretowane zgodnie z tym, co i jak faktycznie było badane, typowe błędy to: nadmierna generalizacja, wyciąganie wniosków przyczynowo-skutkowych z badań korelacyjnych, nadmierne uogólnianie zjawisk i nieprecyzyjne używanie terminów.
- e. Można w tym miejscu omówić nowe teorie, nieomawiane we *Wprowadzeniu teoretycznym*, ale tylko wtedy, kiedy pojawił się wynik nieoczekiwany (hipoteza się nie potwierdziła lub wykryto interesującą zależność w analizach dodatkowych).
- f. W dyskusji nigdy nie należy podawać konkretnych wyników (wartości statystyk) oraz takich wyników, które nie zostały zaraportowane w rozdziale *Wyniki*. Miejscem do przedstawienia konkretnych statystyk jest rozdział *Wyniki*. Wyniki analiz dodatkowych, niezaprezentowanych w rozdziale *Wyniki*, można przedstawić w *Załączniku*.
- g. Dyskusja może w tym miejscu zawierać opis implikacji praktycznych i teoretycznych.
- h. Dyskusja powinna kończyć się konkluzją – umieszczoną jako osobny podrozdział pracy (**Wnioski końcowe**).

Sugerowane kryteria oceniania – dyskusja

Dyskusja			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
Dyskusja zawiera przypomnienie głównego celu badań i hipotez.			
Informacje w dyskusji zostały uporządkowane zgodnie z kolejnością weryfikowanych hipotez badawczych.			
Dyskusja obejmuje omówienie wyników dla każdej hipotezy. Omówienie to jest zwarte, bez podawania konkretnych rezultatów liczbowych.			
Omówienie wyników badań własnych odnosi się do wyników badań innych autorów, założeń teoretycznych czy alternatywnych wyjaśnień wyników badań własnych (krytycyzm względem wyników badań własnych). Praca może w tym miejscu zawierać odniesienie do nowych, niecytowanych wcześniej, prac.			
Wnioski w dyskusji są potwierdzone uzyskanymi wynikami. Nie występują błędy logiczne m.in. nadinterpretacja uzyskanych wyników, błędne wnioskowanie przyczynowo-skutkowe; błędy rzeczowe m.in. uznanie wyniku nieistotnego za istotny, błędna interpretacja siły efektu.			

Dyskusja zawiera klarowne i syntetyczne podsumowanie wyników badań (<i>Wnioski końcowe</i>).			

Charakterystyka ocen – dyskusja

Ocena bardzo dobra: Dyskusja jest w pełni usystematyzowana, wyniki są omówione w sposób syntetyczny, z odniesieniem do teorii oraz ze wskazaniem na alternatywne wyjaśnienia. Magistrant/Magistrantka wykazuje się dużym poziomem krytycznego myślenia w stosunku do wyników i metody badawczej – podając alternatywne wyjaśnienia, wskazuje na kwestie teoretyczne i metodologiczne. Dyskusja zawiera opis zastosowań praktycznych wyników i jasno wskazuje na implikacje teoretyczne (np. na ile wyniki są zgodne z teorią lub nie). Dyskusja zawiera jedynie wnioski uprawnione. Podsumowanie trafnie identyfikuje główne mocne i słabe strony pracy, wskazując na znaczenie wyników własnych badań w świetle już istniejącej wiedzy.

Ocena dobra: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są zasadniczo spełnione, z drobnymi odstępstwami nieobniżającymi znacząco wartości intelektualnej dyskusji i prawdziwości wniosków. Mogą pojawić się elementy myślenia zdroworozsądkowego, jednak zasadnicza część dyskusji jest rozbudowana i oparta na wiedzy psychologicznej popartej cytowaniami.

Ocena dostateczna: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są spełnione w podstawowym stopniu. Dyskusja jest powierzchowna, jednak nie zawiera rażących błędów. Jej poziom jest akceptowalny dla poziomu prac naukowych, choć umiejętności krytycznego myślenia i interpretacji własnych wyników są zademonstrowane w minimalnym stopniu. Nawiązanie do teorii jest skrótowe i powierzchowne, przeważa myślenie zdroworozsądkowe.

Ocena niedostateczna: Błędna lub bardzo powierzchowna interpretacja wyników. Opis chaotyczny lub bardzo skrótowy, ograniczający się do wymienienia hipotez i/lub streszczenia wyników. Brak wyjaśnień alternatywnych. Brak nawiązania do teorii.

2.7. Ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań

Wytyczne:

- Ta część stanowi element *Dyskusji*: jeśli składa się z co najmniej trzech akapitów, jest osobnym podrozdziałem, opatrzonym śródtytułem; jeśli jest krótsza, stanowi niewydzielony fragment *Dyskusji*.
- Najpierw należy omówić najważniejsze ograniczenia badań własnych. Typowe ograniczenia dotyczą liczby osób badanych i sposobu ich rekrutacji (próby nielosowe – dogodne, ograniczone do studentów, niewystarczająco heterogeniczne, niereprezentatywne), procedury badawczej, zastosowanych metod. W tym miejscu warto odnieść się do wyników własnych badań – szczególnie warto zwrócić uwagę na rzetelność metod, wariancję, skład i liczebność próby. Nie należy jednak wskazywać ograniczeń ogólnikowych (np. metoda samoopisowa, za mała próba itp.), jeśli faktycznie nie były one istotne.
- Rekomendowane jest wykonanie analizy mocy badania i odniesienie się do tego wyniku (taka analiza, jeśli została przeprowadzona, powinna być zaraportowana w wynikach).
- W ograniczeniach można odnieść się do kontekstu kulturowego, np. Jaka jest polska specyfika? Jak się ona ma do badanego zjawiska? Czy uzyskane wyniki mogłyby być inne w innych krajach i dlaczego?
- Kierunki przyszłych badań powinny nawiązywać do ograniczeń badań własnych – mogą to być sposoby poradzenia sobie ze słabościami własnego badania, służyć sprawdzeniu alternatywnych wyjaśnień wyników i/lub proponować uwzględnienie nowych metod i/lub niebadanych do tej pory zmiennych. Uwzględnienie nowych zmiennych warto uzasadnić teoretycznie.

Przykład:

Kolejnym ograniczeniem jest bardzo specyficzna sytuacja polityczna w Polsce w momencie pozyskiwania danych od respondentów. Z jednej strony, kontekst pandemii choroby COVID-19 i ówczesnej polityki polskiego rządu znacznie redukuje możliwość ewentualnej replikacji wyników badania. Z drugiej strony, otrzymane dane dostarczają cennych informacji na temat wzajemnego oddziaływania czynników osobowych (tj. posiadanego poziomu narcyzmu i deklarowanych poglądów politycznych) oraz sytuacyjnych (tj. sytuacji pandemicznej i aktualnej polityki państwa) na przejawiany poziom uprzedzeń, dzięki czemu mogą stanowić inspirację do dalszych badań nad związkami narcyzmu z postawami wobec członków grup obcych. Z punktu widzenia przyszłych badań istotna jest dalsza eksploracja sytuacyjnych wyznaczników uprzedzeń i roli różnych przekonań politycznych w wyjaśnianiu postaw wobec grup obcych wśród osób o wysokim poziomie narcyzmu indywidualnego i kolektywnego, szczególnie z szerszego kręgu kulturowego.

Sugerowane kryteria oceniania – ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań

Ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań			
	Brak zastrzeżeń	Niewielkie zastrzeżenia	Poważne zastrzeżenia
W pracy zostały prawidłowo zidentyfikowane ograniczenia badań własnych dotyczące, np. przyjętej metody, zebranej próby, nieprzewidzianych okoliczności czy nieoczekiwanych wyników.			
Wskazane ograniczenia badań własnych wykraczają poza wyłącznie techniczne aspekty badań oraz tzw. ograniczenia ogólnikowe, np. zbyt mała liczebność, próba studencka, analizy korelacyjne.			
W pracy zostały wskazane kierunki przyszłych badań w nawiązaniu do teorii czy ograniczeń badań własnych, np. nowa proponowana zmienna faktycznie			

wiąże się z tematem badań i może dostarczyć nowej wiedzy, a nie jest zmienną wskazaną bez uzasadnienia, w sposób przypadkowy i/lub czysto zdroworozsądkowy.			

Charakterystyka ocen – ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań

Ocena bardzo dobra: Magistrant/Magistrantka wskazuje prawidłowo na zdecydowaną większość (lub wszystkie) ograniczenia, podając ich wyjaśnienie i proponując rozwiązania przydatne w dalszych badaniach. Ograniczenia mają charakter techniczny i wskazują na krytycyzm nie tylko w stosunku do własnych metod, ale i do uznanych metod używanych w badaniu. Wskazane ograniczenia są różnorodne. Kierunki przyszłych badań są precyzyjnie opisane, uzasadnione i metodologicznie, i teoretycznie, wskazując na wysoki poziom myślenia krytycznego w stosunku do własnych badań, jak i bardzo dobrą orientację w tematyce badań własnych.

Ocena dobra: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są zasadniczo spełnione, z drobnymi odstępstwami nieobniżającymi znacząco wartości intelektualnej i prawidłowości wniosków. Magistrant/Magistrantka prawidłowo rozpoznaje wszystkie kluczowe ograniczenia badań własnych, odnosi się do aspektów metodologicznych i teoretycznych, choć ich omówienie może być skrótowe. Kierunki przyszłych badań odnoszą się i do teorii, i do metody.

Ocena dostateczna: Kryteria opisane na ocenę bardzo dobrą są spełnione w podstawowym stopniu. Magistrant/Magistrantka wskazuje na podstawowe ograniczenia, które są skomentowane. Kierunki przyszłych badań są zaproponowane, choć mają jednostronny charakter – koncentrują się wyłącznie na wyeliminowaniu w przyszłości mankamentów, własnych badań lub proponują nowe zmienne, luźno związane z problemem badawczym lub powierzchownie uzasadnione.

Ocena niedostateczna: Brak lub bardzo ubogie wskazanie ograniczeń. Ocena niedostateczna powinna mieć miejsce także wtedy, kiedy Magistrant/Magistrantka nie jest świadomy/a poważnych ograniczeń własnej metody i/lub jest bezkrytyczny/a, twierdząc, że własne badanie ma wyjątkowy/przełomowy charakter mimo ewidentnych problemów widocznych w pracy. Kierunki przyszłych badań albo nie są wskazane, albo są opisane w sposób bardzo ogólnikowy (np. *byłoby dobrze kontynuować badania na innej próbie*).

2.8. Wnioski końcowe

Wytyczne:

- a. Krótkie (na ok. 0,5 strony) podsumowanie najważniejszych wyników i bardzo ogólne odniesienie się do celu pracy.
- b. W tym miejscu warto podkreślić, co jest najważniejszym wynikiem w pracy i jakie prace magisterskie może mieć znaczenie dla psychologii jako nauki.
- c. *Wnioski końcowe* stanowią podrozdział *Dyskusji*, opatrzony śródtytułem.

Przykład:

Niezależnie od posiadanych ograniczeń, niniejsza praca dostarcza dowodów na odmienne funkcjonowanie społeczne osób o wysokim poziomie różnych form narcyzmu. Uzyskane wyniki niewątpliwie wskazują na istotny, choć niewielki udział przekonań politycznych w wyjaśnieniu związków pomiędzy narcyzmem a uprzedzeniami wobec uchodźców, ale jedynie w przypadku narcyzmu kolektywnego. Przeprowadzone badanie uwypatnia zróżnicowane działanie indywidualnego i kolektywnego narcyzmu. Potwierdza również, że funkcjonowanie osób o wysokim poziomie tych form narcyzmu różni się w zależności od domeny umacniania wielkościowego obrazu siebie.

Załączniki

Załącznik A – Wzór strony tytułowej pracy magisterskiej

Załącznik B – Wytyczne dotyczące przygotowania bazy danych – załącznika do pracy magisterskiej

UNIWERSYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W WARSZAWIE

WYDZIAŁ FILOZOFII CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

INSTYTUT PSYCHOLOGII

Imię Nazwisko

nr albumu: ...

**Tytuł pracy magisterskiej zapisany czcionką zastosowaną w tekście głównym,
ale o rozmiarze 14 pkt, pogrubiony i wyśrodkowany**

Praca magisterska napisana pod kierunkiem

...

Warszawa

2022

Załącznik B – Wytyczne dotyczące przygotowania bazy danych – załącznika do pracy magisterskiej

1. Baza danych powinna zostać przygotowana w formacie **.sav** (zbiór danych programu SPSS).
2. Baza powinna zawierać wszystkie zebrane obserwacje, łącznie z tymi, które nie zostały ostatecznie uwzględnione w analizach. Należy utworzyć w bazie zmienną, której wartości będą oznaczały uwzględnienie w analizach lub wyłączenie z analiz (można dodatkowo oznaczyć różne powody wyłączenia z analiz). Zmienna powinna nazywać się „filtr” (lub „filter”, jeśli baza jest w całości przygotowana w języku angielskim).
3. Baza musi zawierać zanonimizowane identyfikatory osób badanych i nie może zawierać żadnych danych umożliwiających odkrycie tożsamości osób badanych, w tym imion, nazwisk, adresów e-mail, numerów telefonu.
4. Baza musi zawierać odpowiedzi na pojedyncze pytania kwestionariuszowe/testowe, jak i wyniki obliczone w skalach i podskalach wykorzystanych narzędzi. Dodatkowo, jeśli niektóre pozycje kwestionariuszowe/testowe mają punktację odwróconą, należy je zrekodować na inne zmienne i pozostawić w bazie.
5. Baza musi zawierać odpowiedzi na wszystkie pytania uwzględnione w metryczce.
6. Sugerowana kolejność zmiennych w bazie: identyfikator osób badanych (ID), zmienna „filtr” (patrz pkt 2), zmienne metryczkowe, pozycje kwestionariuszowe/testowe poszczególnych narzędzi w kolejności ich prezentacji w pracy magisterskiej, pozycje rekodowane, wyniki w skalach i podskalach.
7. Nazwy zmiennych powinny być krótkie i jak najbardziej jednoznaczne, np. „plec”, „wiek”, „wysztalcenie”. W przypadku odpowiedzi na pytania kwestionariuszowe optymalnym rozwiązaniem jest stosowanie akronimu nazwy narzędzia i numeru pozycji kwestionariuszowej/testowej, np. „BFI1”, „NARQ16”, „MSEI_34”. W przypadku pozycji rekodowanych rekomendowane jest dodawanie litery „r” na końcu nazwy, np. „BFIS_4r” lub „HEXACO102r”.
8. W razie potrzeby zmienne powinny zawierać etykiety dookreślające ich znaczenie. W przypadku odpowiedzi na pytania kwestionariuszowe optymalnym rozwiązaniem jest umieszczanie treści itemu jako etykiety; w przypadku skal i podskal narzędzi należy umieścić w etykiecie akronim narzędzia oraz nazwę skali, jeśli nie są zawarte w nazwie zmiennej (np. „BFI_Ekstrawersja”).
9. Zmienne nominalne i porządkowe powinny mieć format numeryczny, co oznacza konieczność zamiany danych tekstowych na wartości liczbowe. W tym przypadku ważne jest uzupełnienie informacji w kolumnie „Wartości” w zakładce „Zmienne” poprzez przypisanie etykiet do poszczególnych wartości liczbowych, np. 1 = grupa eksperymentalna; 0 = grupa kontrolna.
10. Baza może zawierać dane tekstowe, jeśli nie były one kodowane, np. odpowiedzi wpisane przez osoby badane w polach typu „Inne”, dających osobie badanej możliwość wprowadzenia własnej odpowiedzi tekstowej.
11. Jeśli używa się jakichś wartości do oznaczenia braków danych, należy je zdefiniować w kolumnie „Braki” w zakładce „Zmienne”.
12. Do bazy należy dołączyć również polecenia wykorzystane do zrekodowania pozycji testowych, obliczenia wyników w skalach narzędzi oraz przeprowadzenia analiz – może być to skrypt R, syntax SPSS¹ lub plik tekstowy z poleceniami stosowanymi w innym oprogramowaniu statystycznym. Plik z poleceniami musi być jednoznacznie opisany, tzn. informować, do czego służy konkretne polecenie. Komentarze do pliku należy wprowadzać po odpowiednim symbolu oznaczającym początek komentarza (w SPSS: *, w R: #, w Mplus: !). Alternatywnie zamiast pliku

¹ Jeśli operacje w SPSS były przeprowadzane za pomocą okna dialogowego, można ustawić wklejanie do raportu poleceń odpowiadających poszczególnym operacjom, a następnie skopiować je i utworzyć z nich syntax. Aby umożliwić wklejanie poleceń do raportu, należy wejść w **Edycja → Opcje → Raporty** i zaznaczyć okienko „Komendy w dzienniku”. Następnie ze skopiowanych z raportu poleceń można utworzyć syntax, wklejając je do nowego okna z komendami: **Plik → Nowy → Komendy**.

z poleceniami można załączyć raport z wynikami, np. w sytuacji korzystania z makro PROCESS dla SPSS za pomocą okna dialogowego.